

de ovend

18e jaorgaank no. 1

de ovend

feberwaori 1990

achttiende jaorgaank no. 1

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwerk: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Inhoud

<i>Van de redaktie</i>	2
H. Bloemhoff <i>In Memoriam: Dr. T.H. Oosterwijk</i>	4
P. Jonker <i>In Memoriam: Luit J. de Boer</i>	8
P. Jonker <i>In Memoriam: Johannes Mulders</i>	10
P. Jonker <i>In Memoriam: Ir. K.J. Grouwstra</i>	13
Lodewiek H. <i>Dagboekfragmenten - 1989</i>	14
Joukje Post-Stoker <i>Jochem</i>	17
Klaas Knillis' Hofstra <i>maegies</i>	26
Klaas Knillis' Hofstra <i>zinnig</i>	26
Oene Bult <i>Stelling</i>	27
Oene Bult <i>De laeste daans</i>	28
Teije <i>Een leeg bos</i>	30
Teije <i>achter in et park</i>	31
Teije <i>et kefé</i>	32
Teije <i>mien vaort</i>	33
Teije <i>tegere</i>	34
Teije <i>ik wol wat zekerhied</i>	35
Teije <i>veur L</i>	36
Johan Veenstra <i>Jan en Maria de populairste naemen in 1989</i>	37
Jan van Overtjonger <i>Interlaken</i>	38
Johan Veenstra <i>Column</i>	39

Van de redaktie

nommer honderd!

Dit is de honderdste *Ovend*! Ik weet niet of jim d'r op vervat weren, mar et is echt zo. We hebben et lestdaegs even uutpluud. De eerste *Ovend* verscheen in september 1972. De eerste twee jaorgangen leupen trouwens niet liek an een kelinderjaor. De eerste jaorgaank leup van september 1972 tot juli 1973 en de tweede jaorgaank van december 1973 tot december 1974. De eerste jaorgaank telde vier Ovends, de tweede vufe. In alle volgende jaorgangen bin d'r de hieltied zes Ovends uutkommen.

De dikste *Ovend* in al die jaoren was nommer iene van de elfde jaorgaank (feberwaori 1983). Die telde 64 bladzieden. Et was et biezondere Ovendnummer *Stil toch kiender, Heit studeert*, dat indertied anbeuden wodde an de eerste redakteur Henk Bloemhoff, doe die mit et redaktiewark ophul. De dunste *Ovend* was et vierde nummer van de eerste jaorgaank (juli 1973) mit 16 bladzieden. Mar... in de aldereerste *Ovend* ston et minste. Dat nummer hadde 18 bladzieden, mar de drie laeste bladzieden weren op twee riegelties nao blanco...

Meerstal hadde *De Ovend* 32 bladzieden en wel 62 van de 100 keer. Mit mekaander tellen disse honderd Ovends mar liefst 3.332 bladzieden! Dat lees ie niet in iene aovend uut! D'r is dus al mit al hiel wat ofschreven deur de jaoren. En dat moe'n we mar zo zien te hollen. Donkt jim ok niet?

Disse honderdste *Ovend* telt 40 bladzieden en we beginnen mit frisse moed an de achttiende jaorgaank. We schottelen jim van 't jaor wat ni'je dinkies veur. Jim kun dit jaor in elke *Ovend* een dagboekfragment lezen van Lodewiek H(ooghienstra). Et bin stokken uut et dagboek dat Lodewiek in 1989 bi'jhullen het. Ok ni'j is de rebriek *Stelling* van Oene Bult. Een protte meensken weten grif nog wel dat Oene een jaormennig leden disse rebriek in et huus-an-huus blad *De Koerier* hadde. In *De Ovend* komt *Stelling* dit jaor weer tot leven. De Even veurof-stokkies van Johan Veenstra verdwienen. Jim kun now elke keer een column van him lezen, die hi'j veurlezen het veur Omroep Friesland. En veerder van 't jaor grif weer een protte bekende naemen van schrievers en hopelik ok schriefsters. In dit eerste nummer jim extra ommedaenken veur twee inzendingen veur de Oolde Pook-pries 1989. *Een leeg bos*, zeuven gedichten van Teije en *Jochem*, een kienderverhael van Joukje Post-Stoker.

Toch zit d'r om disse honderdste *Ovend* een zwatte raand. An et aende van 1989 raekten in een weke tied drie veuransaonde Stellingwarvers weg. Op 21 december in Zwolle de oold-burgemeester van Oost-Stellingwarf Tieme H. Oosterwijk, op 26 december in Wolvege de beeldend keunstener Johannes Mulders en op 27 december in Et Vene de oold-wethoolder van Oost-Stellingwarf Luit J. de Boer. Butendat raekte op 7 jannewaori 1990 Ir. K.J. Grouwstra weg. In disse *Ovend* wo'n ze herdocht.

krummelties

Et weekblad *Stellingwarf* is in 1990 mit een ni'je Stellingwarver rebriek uut aende

gaon. Peggy Klinkhaemer schreef veur disse kraante acht (!) jaor laank de rebriek *Uut de griffeldeuze* vol. Now Peggy daor een punt aachter zet het, is de *Stellingwarf* (weer) begonnen mit de rebriek *Op 'e schostienmaantel*. Verschillende schrievers en schriefsters zullen an disse ni'je rebriek mitwarken.

Dezelde Peggy Klinkhaemer (ps van Vrouw Hento-Stoker) het een twiede pries wunnen mit de jaorlikse romanpriesvraoge van de KFFB. Op 13 jannewaori wodde heur de pries in Liwwadden overhaandigd deur Pieter Jonker, de heufdmitwarker van de Stellingwarver Schrieversronte.

Op zaoterdagmiddag 27 jannewaori brocht de NCRV de film over Lamkje Hof-de Boer opni'j op 'e tillevisie. De film over Vrouw Hof was eerder begin meie 1988 op et scharm.

De sectie Historie van de Culturele Raod Opsterlaand hooft op zaoterdag 10 meert veur de negende keer heur jaorlikse "sneupersdei" in et Netuur- en Milieucentrum Allardsoog in Bakkevene.

Perf. dr. K. Bouwer van de Kathelieke Universiteit van Nijmegen hooft morgens een inleiding over "Inkelde aspecten van de ontwikkeling van et Zuudfriese cultuurlaandschop", wiels Jan S. Hoekstra et middags hebben zal over "De lânskippen fan de Boarndelte". Bi'j beide inleidings wo'n dia's zien laoten. D'r is ok rejaol de gelegenhied dat meensken onder mekeer gegevens en erverings uutwisselen kunnen wat de geschiedenis van de eigen streek anbelangt.

Et pergramme begint om half elven, mar van tien ure of is de koffie klaor. Tussen de middag is d'r sop bi'j de bolle, diej' zels mitnemen moeten. Om vier ure middags is et oflopen.

De kosten mit inbegrip van koffie, sop en thee bin een tientien. Jim kun jim tiedens warkuren opgeven bi'j et Streekmuseum Opsterlaand op 'e Gediek, till.: 05133-2930.

En as alderlaeste nog even ditte. Op twie meert kommen naor de Stellingwarven Harm Dijkstra en Roelof Klinkhamer. Et bin jonge, mederne Drentse zangers, die pattie van jim misschien al wel kennen. Ze treden die vri'jdagaovend op in Aktiviteitencentrum De Miente (Oosterwoolde), in een pergramma van twie keer drie kertier. Et begint om 20.00 ure.

In Memoriam: Dr. T.H. Oosterwijk, een man die veul te zeggen hadde

Et is as een schok deur et Stellingwarver laand gaon, et bericht in de *Ni'je-Oost-Stellingwarver* van 27 december dat dr. Tieme Hendrik Oosterwijk verstorven was. In kleine kring was dr. Oosterwijk op zaoterdag 23 december op et hof brocht in Langedieke, vlak veur de Kastdaegen.

In de naodaegen van zien borgemeistersschop hadde dr. Oosterwijk et al mit zien gezondheid te stellen had, mar iederiene hoopte, en verwaachtte aenlik ok wel, dat hi'j nog jaorenlaank in redelike gezondheid van zien zo verdiende vri'je tied genieten kon. En, netuurlik, dat hi'j him ok mooi nog uutvieren kon in zien publikaosies angaonde de Stellingwarver geschiedenis. Spietig genog het dat allemaole mar hiel kot, en mar mit maote zo wezen mocht. Begin december 1989 wodde bekend dat him bi'j dr. Oosterwijk een ongeneeslike ziekte eupeneerd hadde. Toch hadde him die niet per se, of in elk geval niet zo direkt, noodlottig hoeven te wodden. Mar een hatzwakte, naodat hi'j in et ziekenhuus van Zwolle an een aandere kwaol hulpen was, wodde him dat wel. Dat hi'j wodde zien geliefden en al zien kammeraoden en kunde ontneumen, op 21 december, in de oolderdom van 65 jaor.

Dr. Oosterwijk was bi'j aenlik alle meensken in de gemiente bekend, en hi'j wodde deur iederiene hoge ansleugen. Allienig al vanwegens zien borgemeistersschop, want dat was, zoas elkeniene wet, een sukses. Wat oonze Stellingwarver Schrieversronte anbelangt, die dreug hi'j een waarm hatte toe. Dat kon ok muuilik anders, omreden hi'jzels een groot liefhebber was van de streekgeschiedenis. Zo zorgde hi'j d'r bi'j et ontstaon van oonze instelling begin jaoren zeuventig veur dat *De Ovend* de eerste keren op 'zien' gemientehuus typt en stencild wodden kon, hi'j adviseerde oons de eerste tied inkelde keren angaonde de subsidiëring, wiels hi'j een jaor of wat laeter in et verbaand van de Culturele Raod Oost-Stellingwarf mitdocht, niet in et eerste plak as borgemeister mar as deskundige op et terrein van de streekhistorie, over een gemientelik centrum veur streekkultuur en geschiedenis. Een ni'j, mar soortgeliekens Schrieversronte-plan leidde laeter tot de instelling van et buro van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, mit de veurnaemste taeken zoas die nog altied gellen.

Van zien bekende en nog altied onmisbere *Notities uit de Geschiedenis van de Ooststellingwerfse dorpen* hadde hi'j in 1973 al de twiede, wiezigde drok in stencilde vorm uutbrocht. Et weren in feite zien dörpsgewieze, historische artikelties; die leut hi'j al in 1962 in de *Ni'je Oost-Stellingwarver* et locht zien. Doe die verschenen weren wodden die eerst 'overigens buiten mijn medeweten - gestencild en in die vorm verspreid', zo schrift hi'j zels in 1977. Mit de neudige slaegen om de aarm - van himzels - angaonde de staotus en kwaliteit van zien stökkies en op anraoden en verzuuk van aandren, ontstou ut de stencilde veurloper in dat jaor bi'j de Culturele Raod Oost-Stellingwarf een mooi boek in drok. In 't langelaeste wodde die uutgifte in 1986 bi'j de Stellingwarver Schrieversronte onderbrocht. Die zorgde, tegere mit drokkeri'je Van der Meer in Oosterwoolde, veur et verschieen van een ni'je, bewarkte drok. Begriepelik, want d'r bleef en blift de hieltied

vraoge naor de 'netisies'.

Belangrieker nog veur de Stellingwarver geschiedenis en veural veur de eigen identiteit van Stellingwarf was et verschienen van dr. Oosterwijk zien *De Vrije Natie der Stellingwerven* in 1952 bi'j Van Gorcum in Assen, as uutgifte nr. 12 van de Fryske Akademy. In dat uutvoerige boek schetste hi'j et ontstaon van et vri'je laand Stellingwarf van veural Stienwiek uut, op grond van de verschillende specialistische studies die d'r rond 1950 beschikber weren. Dat gebeurde grondig, genuanceerd en mit uutgebreide ofwegings, zoas trouwens ok zien aander wark karakteriseerd wodden kan, en zoas hi'j dat van himzels vargde. De beschreven periode gaot uteraord tot even nao 1500, omreden d'r nao die tied van twie 'gewone Friese grieteni'jen' en laeter van twie 'gewone gemienten' spraoke is.

Hoewel o.e. de theorie dat *hiele* Stellingwarf - in plak van allienig Oost-Stellingwarf mit Noordwoolde en Buil - ooit bi'j Drente heurde, laeter deur specialisten ofwezen is en dus nog niet in anpaste vorm in dit heufdwark opneumen wodde, maj' gerust zeggen dat tot op vandaege-de-dag in de 'vri'je naosie', zoas et boek veur et gemak vaeke anduded wodt, nog altied veul belangrieke lijnen en biezunderheden angaonde et ontstaon van Stellingwarf en de tied van de Stellingwarver vri'jhied tot ongeveer 1500, hiel goed te vienen binnen. Et boek is zodoende nog de hieltied onmisber veur die him veerder in oons Middelleeuwse kom-of verdiepen wil.

Behalven disse studies moet ok et kleinere historische wark van dr. Oosterwijk hier mit respekt en wardering nuumd wodden. Zo vaalt te daenken an zien folder over et gemientewaopen, an et slim aorige boekwarkien *Gemeentehuizen, vroeger en nu* - mit kostelike infermaosie naor mien smaek - en an de ooldere publikaosie 'De hulp- of reservekas te Appelscha, een merkwaardige instelling in het Drents-Friese veengebied', in de *Nieuwe Drentse Volksalmanak* van 1959. Uutvoeriger weer is zien laeste grote publikaosie, van 1989. Et gaot hier om et hiel mooi uutgeven, slim informatieve, leesbere en toegelieke zaekelik schreven *Honderd jaar zuivelindustrie in Oosterwolde*.

Et is hier niet et plak om een bibliografie van alle historische wark van de schriever te geven. Mar d'r ligt wel een goeie taeke veur et buro van de Stellingwarver Schrieversronte om nog es nao te gaon as alle wark bibliografisch beschreven is, en of dat wark inderdaod allegeer op et dokumentaosiencentrum van de Meulehoeve anwezig is. Want ondaanks zien slim drokke warkzemheden op aander vlak, niet in et laeste plak et borgemeistersschop van Oost-Stellingwarf, het dr. Oosterwijk wat de kwaliteit en wat de mennigte angaot, hiel wat uut de wege zet op et terrein van de streekgeschiedenis, dat is wel zeker.

Et veurnaemste liekewel veur oons is, dat dr. Oosterwijk mit zien wark en inzet de veurnaemste lijnen van oonze geschiedenis zichtber maekte. Daormit maekte hi'j oons oonze identiteit dudelik, in verbaand mit et uterlik en et wezen van Stellingwarf, as een biezunder Nedersaksisch gewest. Een regio die aenlik deur een soorte van historische misser, tegen de zin van de meensken en nog mit geweld ok ooit bi'j Frieslaand daon wodde. Zodoende het et now nog altied as een soort Sudeten-Drente en -Overiessel bi'j 'et echte Frieslaand' onderdak, mar et is een gebied mit een aandere aord, en een kompleet aandere tael.

Dr. Tieme H. Oosterwijk, 1924-1989
(foto: Martin van Nieuwenhoven/Ni'je Oost-Stellingwarver)

Dr. Oosterwijk was him d'r ok volop bewust van, dat de Stellingwarver meensken heur minderwaardig vuulden in heur eigen tael, en dat et gong om een minderwaardighedsgevuul dat ok nog van de Friese hoeke van de perveensie uut verstartk wodde. Dat schaemtegevuul perbeerde hi'j ze of te leren. Terecht eiste hi'j veur et Stellingwarfs dezelde positieve holing zoas die veur et Fries veerderop in Frieslaand verlangd wodde, wiels de meensken heur bi'j him uteren konnen in de tael daar ze heur et beste in thus vuulden: et Stellingwarfs, mar ok et Fries en evt. alderdeegst et Maleis.

Naost et prachtige historische wark van dr. Oosterwijk, benaemens de 'vri'je naosie', is veur mi'j veural zien enthousiasme veur de geschiedenis van Stellingwarf en et streekeigene onvergetelik. Zien kundige, boeiende uutleg over de geschiedenis, vaeke zo kruderig brocht - wie zol et mist hebben wild? Dr. Oosterwijk - Oosterwiek veur alle Stellingwarvers netuurlik - was ekonoom van huus uut, dat hi'j gaf oons in de jaoren zestig 'staathuishoudkunde' en 'staatsinrichting' an de H.B.S. in Oosterwoolde. Ik herinner me nog hiel goed de ofsluting van zien lessen vlak veur de vekaansie. Dan tekende hi'j eerst even een mooi kaortien van de gemiente op et bod, en daar gong et henne. Now, dan woj' mar al te graeg luustren, want die man hadde wat te vertellen! Een klassiek stokkien hiemkunde kreej' dan. Dat vormde oons, mi'j in ieder geval, in verbaand mit de streek, za'k mar zeggen. En daar dee ie in aander verbaand ok je veurdiel mit, zoas de algemiene en 'vaderlaanse' geschiedenis. Netuurlik dreug hi'j zien kennis en enthousiasme niet alliend uut in die lessen. Nee, waor et plak him d'r mar toe liende, in lezings en in gesprekken, brocht hi'j over en diepte hi'j kennis en inzicht uut. En dat allegeer zónder dat hi'j zien biezondere pesisie d'r 'op gepaste wieze veur bruukte', zoas zoks tegenwoordig zo mooi hiet.

Ja, dr. Oosterwiek bouwde mit an de Stellingwarver ideologie en verstevigde die. Want die leefde d'r nog wel altied; ik daenk, hoewel et niet zomar te bewezen is, wel van de tied of dat we begonnen een eigen laantien te wezen. Zien geschiedeniswark gaf die ideologie meer hanen en voeten, en hi'j leut de meensken vulen, dat ze niet minder weren. Dat ze ok meensken mit een eigen gezicht, een eigen stemme weren. Dat ze heur heuren laoten mochten, krek lieke goed as bi'jglieks de Friese Friezen. Ik schreef: 'hi'j bouwde mit an de Stellingwarver ideologie.' Misschien was dat wel zonder dat hi'j him dat altied bewust was of dat hi'j daar now veerder altied zo op an stuurde. Mar hi'j maekte de meensken wakker veur heur eigen groeps- en streekbelangen, hi'j kwam op veur de kleine dörpen, hi'j verdedigde de Stellingwarven tegen aachterstelling van et centraole Liwwadden uut en ok tegen et totrol verkeerde opdringen van de Friese tael in oons gebied, benaemens op 'e schoelen.

Inderdaod, hi'j gaf zien laand zien geschiedenis, en zien meensken weersrespekt. Dr. Tieme Hendrik Oosterwijk, hi'j hadde zoveul te zeggen! Lao'we hopen dat zien vonke op et jonge volk - dat hi'j mit zoveul genoeg om him henne opruuien zag! - overslaon blieden zal.

Henk Bloemhoff

In memoriam: Luit J. de Boer

Op 27 december 1989 raakte Luitzen Jouke de Boer weg, in de leeftied van 83 jaor. De laeste jaoren woonde hi'j tegere mit zien vrouw Hielkje in de Oranjewooldflat in Et Vene. Mar et grootste pat van zien leven woonde hi'j in zien geboortedörp Berkoop. Van Berkoop uut dee hi'j zien bestuurlik wark, naost dat hi'j daor boerkeri'je hadde. Hi'j was boer op et oolderlike stee an de Boverweg. Daor was hi'j op 25 meie 1906 geboren. Doe de De Boers et wat kalmer an doen wollen, verveerden z'j naor de Wolvegesterweg. Et hiele leven deur vuulde Luit de Boer him slim verbunnen mit et dörp Berkoop, mit de meensken daore, mar aenlik nog meer mit de netuur in de omkrieten van Berkoop. In zien boek *Uut et laand van Lende en Kuunder* (Oosterwoolde, 1982) komt dat tot utering.

Luit de Boer was een klinkende naeme in de wereld van de laandbouwkoperoasies. In et veurste plak nuum ik zien veurzitterschop van de Frieslaandbaank. In 1973, bi'j zien ofscheid, wodden mit naeme zien inbreg as principieel koperaoter en zien sociale instelling nuumd. Et aorige is dat Stellingwarf altied hiel goed vertegenwoordigd west het in et bestuur van de Frieslaandbaank.

Luit de Boer was veurzitter van de Legere Laandbouwschoele in Berkoop. Daor hadde hi'j zels ok hennegaon. Laeter was hi'j veurzitter van et Laandbouwschoelefoons. Een foons dat ok veur de Schrieversronte financieel van betekenis west het. Veerder was hi'j nog veurzitter van de C.A.V. Berkoop, van de K.I.-verieninge Berkoop, van de federaosie van laandbouwschoelen in Frieslaand en de C.V.L. (Coöp. Ver. v. Laandbouwwarktugenverkoop in Frieslaand). Ok was hi'j heufdbestuurslid van de C.A.F.

Luit de Boer het ok een protte bestuurswark in Berkoop zels om hanen had. Hi'j het mi'j es verteld dat hi'j op een bepaold ogenblik in meer as twintig besturen zat! Iene wi'k nog wel numen en dat is zien bestuurslidmaotschop van de Stichting Je Maintiendrai Frieslaand. De groep Je Maintiendrai gaf in de oorlogswinter et illegaole ni'jsbulletin *De Koerier* uut. In april 1945 besleut die groep de *Heerenveensche Koerier* (laeter: de *Friese Koerier*) en de *Leeuwarder Koerier* (laeter: de *Leeuwarder Courant*) as kraanten uut te geven. Wie daor meer over lezen wil, kan et beste et boek van R. Boltendal nog es lezen: *Koerier tussen gisteren en morgen. De geschiedenis van Je Maintiendrai Friesland 1944-1984* (Drachten/Liwwadden, 1985). Halverwege juli 1945 wodde d'r een veurlopig perveensiaol bestuur van Je Maintiendrai insteld onder veurzitterschop van Anne Vondeling. Luit de Boer kwam d'r ok in; hi'j het lange jaoren een bi'jdrege an dat bestuur leverd.

Bekendhied kreeg De Boer veural ok as wethoolder van de gemiente Oost-Stellingwarf. Hi'j vertelde mi'j es dat hi'j vlak nao de oorlog deur twee poletieke perti'jen vraogd wodde as lid van de nood-gemienteraod. Hi'j keus veur et socialistische kaamp. Tot september 1974 bleef hi'j lid van die raod. Van 1965 of was hi'j wethoolder veur de PvdA. Hi'j bleef de hieltied himzels. Hi'j bediende him in de raod zo now en dan van et Stellingwarfs, veural as hi'j es even een kruderige uutspraoke dee. Doe ik lestdaegs alle kraantestokken over zien ofscheid as wet-

Luit J. de Boer, 1906-1989
*(foto: Martin van Nieuwenhoven/
Ni'je Oost-Stellingwarver)*

hoolder in 1974 noges overleesde, kon 'k mar iene conclusie trekken: Luit de Boer was een degelik bestuurder, die niet bi'j et eerste en et beste poletieke stormpien as een blad an de boom ommedri'jde.

In 1974 gaf De Boer ok an dat hi'j niet van doel was en gao mit de arms over mekeer zitten. Iene van de dingen die hi'j ondernam was et opschrijven van zien levensverhael. In de *Liwadder Kraante* van 4 april 1978 schrift Rink van der Velde daarover: "Et is een haandschrift en dat zal et ok wel blieven, omreden de schriever ien en aander opschreven het veur zien kiender."

Dat beteerde even wat eers. Et Schrieversronte-volk kreeg d'r doe ok locht van en et haandschrift wodde et fonnement van et boek *Uut et laand van Lende en Kuunder*. De bewarking wodde een dreeg kerwei, omreden De Boer et haandschrift in et Hollaans schreven hadde. Een betien ambtelik Hollaans. Mit hulpe van Jannes W. Nijholt wodde et manuscript ommebatteri'jd.

Dat vargde een protte tied en overleg. En doe heb ik Luit de Boer beter kennen leerd. Vrundelik, mar vaasthooldend was hi'j. Hi'j hul him an zien ofspraoken, mar ston d'r op dat een aander dat ok dee. Duurde et him wat te lange dan zee hi'j waor et op ston. Et mooiste vun ik nog de tochten die Jan Harm Spijkervet (de fotograaf) en ikke mit him maekten deur de Berkoper dreven om foto's veur et boek te maeken. De stap d'r flink in en enthousiast vertellende het hi'j ons hiele mooie stökkies netuur zien laoten.

De boekuittrikkinge op 27 feberwaori 1982 in de Blughut was een indrokwekkend feest. Dippeteerde Spiekhout kreeg et eerste exemplaar. Luit de Boer geneut volop. De veurbereidings veur dat feest verleupen vlot en plezierig. Mar ok laeter kwammen hi'j en de vrouw nog gauw es op 'e Meulehoeve langes om een fluttien boeken. Staorigan raekten we ze alle 1150 kwiet. Zels vien ik et pat over de oorlogsbelevnissen in et boek et indrokwekkendst. Vrouw De Boer hadde d'r muute mit om dat stok uut et boek te lezen. En as De Boer zels over die tied an et vertellen was dan markte ik de emosies, die opni'j boven kwammen.

Op zaoterdag 30 december hebben we Luit de Boer op et hof brocht in Berkoop. Veur de laeste keer was hi'j omringd deur een hiele grote groep meensken, die goeie herinnerings an him beweren. Een man, die zien pattien in et leven wel schone veegd het. Niet veur niks was hi'j ere-burger van Oost-Stellingwarf.

Pieter Jonker

In memoriam: Johannes Mulders

Op 26 december 1989 raekte Johannes Mulders weg, in de leeftied van 90 jaor. De meensken kennen Mulders as keunstschilder en as kassier van de Boerelienbaank van Buil. De betekenis van et kreatieve wark van Mulders is neffens mi'j in Stellingwarf misschien wel es wat onderschat en dat kwam veur een pat ok deur zien eigen bescheidenhied. In Schrieversronteverbaand is deur Dr. J.J. Spahr van der Hoek roem ommedaenken geven an leven en wark van Mulders, dat et het gien doel om dat hiere nog es dunnegies over te doen. Ik verwieze naor de teksten van Spahr op 'e Johannes Mulders-kelinders van 1989 en 1990.

In et tiedschrift *De Strikel* schreef Dr. Spahr van der Hoek ok over et wark van Mulders: *Printsjebisjen op 'e "Wilghorst" en Printe persoanlikheit*. Van laetere dautum is d'r nog een publikaosie van Peter Karstkarel: *De Holder. Hoogtepunt in de grafische vormgeving in de eerste helft der 20-ste eeuw in Friesland*, in *De Vrije Fries* nr. 59, 1979. Wark van Mulders veur et biezondere tiedschrift *De Holder* (1926-1929) wodde opni'j bruukt veur de Johannes Mulders-kelinder 1989.

Veur meensken die interesseerd binnen, is ok de catalogus *Johannes Mulders - schilderijen, tekeningen en grafiek* (Liwadden, 1979) een slim belangrieke infermaosie-bron. En as laeste nuum ik *Twie pond 'n stuver* - de Stellingwarver boekekraante - van september 1989.

Johannes Mulders, iene - naor mien overtuging - van de grootste Stellingwarver keunsteners van zien ginnersaasie, en lichtkaans wel de grootste, is d'r niet meer. Zachiesan uut et leven weggeden, is hi'j. De laeste jaoren weren veur him niet de makkeliksten. Hi'j verbleef in een verpleegtehuus in Wolvege. De meensken die him riegelmaotig bezochten, haelden him uut zien isolement. Dan kon hi'j weer echt praoten. De verzorging zal hiel best west hebben, mar de wereld van et verpleegtehuus was niet zien wereld. Him was een hiele protte ofneumen. Et ienigste dat an zien kleurrieke bestaon herinnerde, was zien eigen kelinder boven et bedde.

Toch vien ik et een groot veurrecht da'k de laeste jaoren een stokmennig keren bi'j him op bezuuk west hebbe. Een hiel beminnelike man, oprecht, betrouwber en bescheiden en himzels de hieltied verontschuldigende. Mulders was lange jaoren lid van de Schrieversronte. En doe de Schrieversronte mit de uutgifte van kelinders uut aende gong, doe reisde ik al gauw es naor "De Wilghorst" op 'e Oosterstreek. En elke keer as d'r een ni'je kelinder uutkwam, gong ik naor him toe mit de bosschop: "En ankem jaor bin jow an de beurt." En elke keer was zien bescheid: "Och nee, et het niet zovule om hakken wa'k daon hebbe. Ik bin ja oold. Et hoeft niet meer." En dan ik weer in de pleit waaromme et wel mos, mar elke keer verleur ik. D'r mos zwaorder geschut in stelling brocht wodden, vun ik. Ik vreug Dr. Spahr van der Hoek en laeter Dr. T.H. Oosterwijk om Mulders d'r toe te kriegen mit te warken an een kelinder. Ok zi'j verleuren.

*Johannes Mulders, 1899-1989
(foto: Fred Platje)*

Tot d'r nao jaoren op een goeie dag, ja wel een hiele goeie dag, een tillefontien kwam van dr. Spahr van der Hoek. "Ik krieg van twee kaanten tekens dat Mulders aorigheid het an een kelinder," zo leut Spahr weten. We hebben d'r doe gien grös over gruuinen laoten. Deur de geweldige inzet van Spahr en mit hulpe van et FMLD kwam d'r vlot een kelinder.

Hiele goeie herinnerings beweert ik an et bezuuk van Spahr en mi'j an Mulders, doe de kelinder klaor was. Mulders gaf mi'j tekst en uutleg over de plakkes daor hi'j et wark maekt hadde en over welke technieken as hi'j et liefste bruukte. Spahr en ik hebben doe ok et plan naor veuren brocht van een kelinder in kleur. Weer volgde d'r een bescheiden antwoord, mar et kreeg zien goedvienen.

Steund deur de Coöp. Veurschotbaank kon dit projekt van de grond kommen. Mar wat een kerwei om al die schilderi'jen te achterhaelen. En uutaendelik konnen d'r mar zeuven ofdrokken op. Een hieleboel meensken leerde ik ok kennen. Een peer naemen wi'k in et biezonder numen, op et geveer of daj' een peer aanderen vergeten. Naemen van meensken die ok in de laeste jaoren Mulders trouw bleven. In et veurste plak Mulders zien zuster Vrouw T.A. Beelaerts van Blokland-Mulders, femilie De Vlieger, Vrouw A.J. Brouwer-Prakke, Vrouw Marks en netuurlik femilie Jan Mulders uut Meppel. Deur de inzet en hulpe van een grote groep meensken kwam et klaor. Et was ien groot genoegen om an die twiede kelinder te warken. En de grootste voldoening kwam op 'e uutrikkinge in Berkoop, waor as Mulders zels et middelpunt was. An et aende van de bijienkomst vreug hi'j even et woord. Hi'j zee dat hi'j gien spreker was en doe volgden drie dezelde woorden, die diepe indrok maekten: "Daank, daank, daank!"

Johannes Mulders is d'r niet meer. Hi'j kan oons niet meer vertellen over zien leven en zien wark, mar wi'j kun de hielied weer zien schilderi'jen, hoolt- en lino'sneden, tekenings en illestraosies opni'j bekieken. Een groot man, een vakman! Johannes Mulders lat hiele veule weerdevols veur de gemienschop achter.

Pieter Jonker

In memoriam: Ir. K.J. Grouwstra

Op 7 jannewaori 1990 raekte Ir. Klaas Jan Grouwstra weg, in de leeftied van 65 jaor. Grouwstra het him vieftien jaor doende holen mit de geschiedenis van et dörpsgebied van Oosterwoolde. Hi'j was gien Stellingwarver van geboorte, mar brocht zien jeugd deur in Oosterwoolde. Grouwstra was een zeune van de direkteur van botterfebriek "De Zuud-Oost Hoeke", J.K. Grouwstra. Grouwstra sr. was eerst assistent-direkteur en volgde de heer W. Gorter in 1941 op as direkteur. Klaas Jan Grouwstra gong nao de H.B.S. naor Wageningen. Nao zien studie en nao wat warkervering in de zuvel kwam hi'j bi'j de Frico in Liwwadden. Jaor en dag het hi'j daor advies- en leidinggevend wark daon.

Grouwstra hadde grote belangstelling veur regionaole geschiedenis. Zodoende verdiepte hi'j him in de geschiedenis van Grouw (et plak daor de Grouwstra's naor vernuumd binnen), en in de geschiedenis van Oosterwoolde. En dan niet allind Oosterwoolde zels, mar aenlik nog meer de boerschoppen. Hi'j raodpleegde een protte literatuur en hi'j was vaeke op et Rieksarchief in Liwwadden te vienen. Zien interesse gong tot en mit de 19e ieuw en hi'j wus ok een hieleboel van de waeterhuusholing van et dörpsgebied van Oosterwoolde. Over dat laeste onderwarp het hi'j veur de geschiedeniswarkgroep van de Stellingwarver Schrieversronte es een lezing hollen. Zien zwaoger, Bouke L. Jansen, legt him toe op 'e geschiedenis van Oosterwoolde van 1900-1940. Die beide mannen hebben dus hiel wat bepraot over Oosterwoolde in vroeger daegen.

De laeste peer jaor hadden wi'j een protte gedoente mit Grouwstra, omreden in 1988 de eerste twee dielen klaor kwammen van *Historische aspekten van het dorpsgebied van Oosterwolde*. Et eerste diel gaot over et dörpsgebied tot 1800 en et twiede over Oosterwoolde in de 19e ieuw. In 1989 kwam een dadde diel klaor, mit as titel *Historische beschrijving van de buurschappen en buurten in het dorpsgebied van Oosterwolde*. Mitmeakaander 320 pagina's. Mit hulpe van de Stellingwarver Schrieversronte wodden d'r van disse drie dielen flink wat kopieren maekt, die now in tal van archieven te raodplegen binnen. Daor was Grouwstra slim bliede mit. Et bestuur het perbeerd om tot een boekuitgifte te kommen. Dat is spietig genog niet lokt. Et bestuur zol nog weer veerder praoten mit Grouwstra, mar doe wodde hi'j in december ziek. Op 't heden leit d'r een plan om de studie van Grouwstra as documentaasie in een ringbaand veur een grotere groep interesseerden beschikber te kriegen.

Grouwstra was een bescheiden, mar ok een hiel plezierige man om mit omme te gaon. Wi'j zullen zien bezukies an de Meulehoeve missen. Al mit al lat hi'j veur de sneupers een prachtige documentaasie nao. Daor meugen we slim wies mit wezen.

Pieter Jonker

Lodewiek H.

Dagboekfragmenten - 1989

Deensdag 7 feberwaori. Weer zwommen in et subtropische bad van "de Posthoorn". Et was d'r deur de aanwezigheid van "krokusvekaansie-gangers" een stok drokker as veurige weke, ie mossen werachies mit bochies, stille staon en omwegen naor de overkaante zien te kommen. Om kwat veur tiene thuus, de t.v. an en midden in de *T.V.-Show* valen: Ivo Niehe op bezuuk bi'j en an de praot mit Anton Heyboer en zien vuuf vrouwluden. Ze vormen mit 'n zessend een singeliere en vrende soort van kommune, mit Heyboer zels as een soorte van "Keunst-Messias" en "Psychische Vri'jmaeker/Verlosser" an et heufd. Nog naodrievende op 'e vestigde keunstenersnaeme die Heyboer een tal jaoren leden hadde, prutsen en smeren ze d'r naor mien miening op et heden mar vrolik op los mit varve, pepier, vodden, draod en weet ik wat nog meer. Mar et spul verkocht nog altied prima, al is Heyboer wel zo reëel insteld dat hi'j d'r now legere en beter betaelbere priezen veur vragt, want "Keunst is d'r niet aliend veur de élite, mar moet ok veur et gewone volk betaelber wezen", vint hi'j zels. Et is hatverfrissend om te zien hoe kienderlik en naïef dit ploegien meensken bleven is en daordeur echt as een enclave in de grote, jachtige maatschoppi'je leeft. Ze hebben d'r bewust veur keuzen hielendal heurzels te blijven, en dat blijkt mit niet al te grote muilikheden en een protte minder zorgen en méér wille toch hiel aorig te doen te wezen.

Doe *Liever Sportiever* mit Nelly Cooman mit heur eigenwieze wipneusien en heur grote, briede mond, die hiel lyrisch mar ok wat onwies de atletiekbeoefening in de hoogte stikken kwam en d'r nao (oolde opnaomen) mit heur bruunverbraande, koegelronde en slim aantrekkelijke kontien daor nog een extra dimensie an gaf. En krek as dat nog niet mooi genoeg was, -aj't treffen dan kriej' op 'e Nederlaanse t.v. op iene en dezelde aovend een bont mingelmoesien van de grootste heerlikheden en de meest vremsdoortige strappatsen veur de ni'jsgierige neuze toverd,- kwam d'r as toegift nog een veur et front van de Haovelter hunebedden op et dreuge "scheuvelende" Jan Roelof Kruithof reklame maeken veur et lange-ofstaans-rieden-op-redens. Now kuj' die Kruithof op redens vanzels best een flink aentien schoeven laoten, mar daor in et losse zaand vlak veur de hunebedden schöt et niks op en is et mar een aarmetierig gedoente om naor te kieken. Mar misschien was et wel de bedoeling oons wies te maeken dat hi'j al sund et bouwen van de hunebedden daor an et scheuvelen was en d'r now zo staorigan toch wel wat mu van begon te wodden; en misschien zol hi'j dan nao zovule ieuwen van schoeven en vrotten alderdeegst wel iene van die stienen bedden as rustplak uutkiezen gaon om weer wat op krachten te kommen veurdat hi'j an zien alder-, alderlaeste Elfstedentocht beginnen zol. Jan Roelof zit ommes op et laest op een architectenbero en is as zodaonig dus dé anwezen persoon om percies te weten waar as die oolde stienhopen oorspronkelijk eins veur bedoeld weren...

As klap op 'e vuurpielke kwam daor op et dadde net nog een rippetaosie aachteran van et wereldkampioenschap skieën veur vrouwluden in Vail (V.S.): de slaolom. Dat gepriegel op 'e lange latten tussen die dunne, wiebelende fieberglas-

stokken deur, dat is je poerste kaansspul en liekt me een zenenslopende bedoe-ning. Hiel wat kaanshebbers raekten in de fieber-bos et spoor biester, gongen biezunder onelegaant onderuut of kwammen krek inkelde honderdsten van een tel te laete onder et finish-doeck deur om bi'j de prieswinners te heuren. Et gong eins meer om et wereldkampioenschap starke-zenen-en-gelok-hebben as om een echt meten van mekeers krachten. Mar ik mag d'r wel altied geern naor kieken vanwegen de vaeke verrassende uutslaegen.

Maendag 20 feberwaori. Mit Otto de Vent naor "De Tippe" in Vledder west. Daor was aovens om acht ure een lezing/spreekbeurt van de schriever Koos van Zomeren. Et was d'r drokker as da'k verwaacht hadde, d'r weren een goeie vuuftig meensken op of kommen. Veur et schoft las Van Zomeren stokken veur uut inkelde boeken van him. Zien taelgebruuk is hiel gewoon en ienvooldig, haost onopvalend, mar ok hiel helder, dudelik en beeldend. Van Zomeren is een groot netuurliefhebber, veural voegels hebben zien ommedaenken, en hi'j gaot d'r vaeke op uut mit een veerkieker. 'k Vun zien netuurstokkies wel wat kot, as beschrijving wel aorig, mar d'r zat niks méér in, gien "twiede laoge". Ok mit ere verhaelen van him was dit, hoewel in mindere maote, et geval. Et beste vun ik de stokken uut zien dagboek over 1987: *Een jaar in scherven*. Aende veurig jaor he'k dat kocht en lezen, en ik vun et hiel goed: mooi van opzet en hiel eerlik angaonde himzels. Et wodde veur mi'j de anleiding om zels ok es een dagboek schrijven te gaon, een idee daor a'k trouwens al langer mit omme leup. As titel veur dit dagboek van mi'j he'k in gedaachten: *Diggels van een jaor*, as andaenken an de titel van et dagboek van Koos van Zomeren dat mi'j tot et schrieven d'r van anvierterde. Waoromme *Diggels van een jaor* en niet, krek as bi'j Van Zomeren, *Een jaor in diggels*? In et veurste plak, om da'k et niet aorig viene en bruuk percies dezelve titel as mien "mentor", ok al klinkt et dan in et Stellingwarfs even aanders; in et twiede plak, om da'k *Een jaor in diggels* een minder goeie en een betien misleidende titel viene, vergeleken mit *Diggels van een jaor*. Ik wil nl. mit et schrieven van dit dagboek et jaor 1989 veur mezels niet an diggels smieten, mar hebbe de hope uut mien schrieveri'jgies van dag tot dag, uut al die schreven diggels dus, an et aende van et jaor een min of meer volledig, "hiel" beeld zowel van dit jaor as van mezels saemensteld te hebben, een beeld in elk geval dat dudeliker is as da'k op dit mement van disse tied en van mezels hebbe. Ik daenke ok dat dat, naost et vaaste-leggen en beweren van de aorigste en belangriekste feiten van een jaor, altied et veurnaemste doel van et schrieven van een dagboek wezen zal.

Koos van Zomeren is geboren in Arnhem, juli 1945, en is een gezonde, goedlachse veertiger, mit snor en een kot baortien. Uterlik liekt hi'j wat op 'e schilder Rien Poortvliet, mar de eigenwieshied en valse bescheidenhied van laestnumde bin him fremd. De dreuge en vaeke nogal onverwaachs opdukende humor van Van Zomeren dot daenken an die van Godfried Bomans. Zien optreden is rustig en mit zelsvertrouwen, krek as zien veurdracht, al was die of en toe wat an de zaachte kaante. Nao et schoft konnen we vraogen an him stellen. Ik hadde de vraoge: "Wat vienen jow makkeliker of wat doe'j liever: een dagboek schrieven, of een verhael of roman?" Hi'j gaf gien rechtstreeks bescheid, mar

praotte d'r zo omme toe daj' d'r zels wel een konklusie uut haelen konnen. "Een schriever moet niet schrieven wat as hi'j makkelik vint, mar op pepier zetten wat hi'j niet laoten kan. Tael bruken doe'j om veur jezels en veur aanderen dingen onder woorden te brengen en dudelik te maeken. Ie schrieven om jezels veur jezels en veur aanderen zo goed meugelik dudelik te maeken, dat meuj' temeensen annemen; de bedoeling van schrieven mag niet wezen om jezels aachter woorden te verschoelen, om dingen óndudelik te maeken. Ie moe'n perberen uut te vienen wat as veur jów persoon et meest typische en eigene is en dat zo eerlik meugelik op pepier zien te kriegen; zo ontstaot een eigen geluud mit een eigen d'r bi'j passende stiel, en zuj' geheur vienen bi'j aanderen en lezen wodden. Meensken die lezen, hopen via een aander, de schriever dus, heurzels en et leven beter begriepen te leren. Mar et leven is zo veulziedig en ofwisselend dawwe et nooit volledig onder woorden brengen kunnen, d'r nooit in slaegen zullen et hielendal tot utering te brengen. En percies dát is de uitdaegende prikkel die een schriever iederkeer weer anvietert om et tóch te perberen en weer een ni'j wark te maeken."

Mit een haandtekening van Koos van Zomeren in zien roman *Otto's Oorlog* van 1983, die a'k onder et schoft kocht hadde, - et is zien eerste "literaire" roman, veur die tied schreef hi'j veurnaemelik thrillers en detectives, - bin 'k die aovend naor huus gaon. Et optreden en de woorden van Koos van Zomeren hebben me inspireerd om mit mien schrieveri'je en mit dit dagboek deur te doen.

Zundag 12 meert. Op 'e VPRO (Ned. II) in et pergramme *Belevenissen* een interview mit Koos van Zomeren, dit keer niet zozeer in zien hoedaonighied van schriever, mar veural in zien relaosie mit de netuur. De opnaomen weren van aende feberwaori-begin meert. Van Zomeren gong d'r doe elke dag, weer of gien weer, mit de hond op uut om te kieken as de gritten al uut Afrike in oons laand weeromme kommen weren. De gritten vliegen elk jaor een ofstaand van zoe'n 5000 à 6000 km. van et waarme Senegal en Mali uut om hier in dit koolde, natte kikkerlaantien heur eier uut te bruden. Et tal dat hier henne komt wodt elk jaor kleinder; warschienlik dat ok daor et versmerigde milieu mit te maeken het. Veur Koos van Zomeren is et elk jaor weer een wonder, dat de gritten et nog altied de muute weerd vienen en kom hier henne. Blikber is veur heur et milieu hier toch nog schone genoeg om et van meert tot augustus/september in oons laand uutholen te kunnen en heur jongen d'r groot te brengen. Ok is veur Van Zomeren de komst van de gritten et teken dat et veurjaor weer begonnen is, dat "et systeem nog warkt" zoas hi'j et zels nuumt, en dat de hiele cyclus veur de zovvulste keer toch weer van start gaot. Koos van Zomeren het een grote belangstelling en liefde veur veural voegelties, omdat et zokke bliede, speulse en zorgeloze wezenties binnen die genietende deur et leven gaon en die, ondaanks alles wat wi'j, wezens mit verstaand, heur andoen deur alliend mar an oonszels te daenken en daordeur heur leefmilieu te bedarven, d'r toch altied nog binnen en oons mit heur zang et leven angenaem maeken blieden. De netuur is vaeke wried en had, mar wat wi'j, meensken, niet alliend de voegels mar ok aandere dieren lieden laoten deur zo dom en zorgeloos mit oons mar ok héúr leefmilieu omme te pielen, is vaeke nog hiel wat wrieder en hadder as wat de netuur heur andot.

Jochem

Daor was hi'j, Jochem. Hi'j zat in een hiel mooi glaezen bakkien en was de trots van Griet. Ze hadde de hamster veur heur jaordag kregen en him Jochem nuumd. In zien bakkien ston een koemegien mit waeter en iene mit knabbels. Tegen de ziedkaante ston een geel plestieken rad, waor Jochem hiel hadde in draeven kon. Dat dee hi'j dan ok. Overdag sleup hi'j meest onder een bultien zaegsel, mar aovens en naachs was hi'j in rep en roer. Hi'j gong dan op zien achterpoties staon, tegen et glas omhogens of draefde hiel hadde in zien rad. Soms zoj' daenken dat hi'j veur de elfstedentocht an 't oefenen was. Ja, Jochem was best verwend, hi'j hadde van alles.

Et was negen ure in de aovend. Griet mos op bedde. "Et wodt de hoogste tied," zee Mem. Kleine Griet mos eerst Jochem nog even uut zien bakkien haelen. Ze gaf him tuties en streek zachies over zien kleine roggien. "Dit bin de mooiste mementen van de dag," docht Jochem, "mar ik vuul mi'j hier niet slim gelokkig in dat glaezen bakkien. Grietien is wel een donders lief maegien, mar zi'j is overdag vot en ik zitte daor mar wat te zitten. Nee, ik wil vot, ik wil d'r uut." Hi'j vun et netuurlik wel zielig veur dat kleine maegien. Ze zol him vaast missen en misschien wel om him goelen. Ja, dat zol ze wel doen, mar daaromme kon hi'j daor toch mar niet altied zitten blieven. Hi'j mos ok an himzels daenken, dat dee Grietien ok. Die speulde mit anderen, gong vot as ze wol en haelde him d'r zo now en dan es uut as ze nocht hadde. Dat kon hi'j allemaole niet. Hi'j kon kiezen uut eten, slaopen en in 't rad draeven. Now, dat verveelt je gauw.

In stilte nam hi'j ofscheid van Grietien. Op zien meniere gaf hi'j heur een tutien tegen de wange. Traonen braanden in zien ogies, mar hi'j docht bi'j himzels: "Deurzetten Jochem, ie hebben d'r now ienkeer veur keuzen." Hi'j wol vot, d'r uut, wat van de wiede wereld buten zien. Griet zat nog de hieltied te strieken en tegen heur tuttebollegien te praoten. Ze wus gelokkig niet wat as Jochem docht. "Now Griet, komt d'r nog wat van? Zet die hamster mar in zien bakkien. Morgen kuj' weer niet van bedde kommen," zee Mem. "Och ja," docht Jochem, "ik bin ja ok mar een hamster. Mar dat veraandert vannaacht, let mar op." Hi'j kreeg nog een peer naachtuties van Grietien. "Welterusten Jochem, ie moe'n mar lekker slaopen. Morgen meug ie d'r weer even uut en dan laot ik jow misschien ok wel es even weer loslopen in de kaemer, mar we moe'n now eerst slaopen. Ik moet opschieten, anders wodt Mem zo mitien kwaod op mi'j. Now, dag Jochempien, tot morgen." En daor zat Jochem weer. Mar hi'j docht: "Mooi niet, morgen is disse jonge vertrokken." Grietien gong de kaemer uut. Jochem goelde zachies. Hi'j vun et zielig veur heur. Ze was ommeraek lief en zaachte veur him, mar hi'j hadde now ienkeer keuzen.

Et duurde nog een hiel schoft veur de oolden op bedde gongen. Jochem zat wat in himzels te prakkezeren. Hoe oold zol hi'j aenlik wezen? Grietien was nog niet

weer jaorig west. Doe hi'j hier kwam was hi'j nog mar hiel klein en kon zien mem nog niet goed missen. Et was in de zoemer, dat wus hi'j nog wel. Et zol now wel weer haost zoemer wezen, docht hi'j, want Griet moch vandaege mit blote kni'jen lopen. "Ik hole et eerst mar es op ongeveer ien jaor, dan bin ik grif niet veer mis."

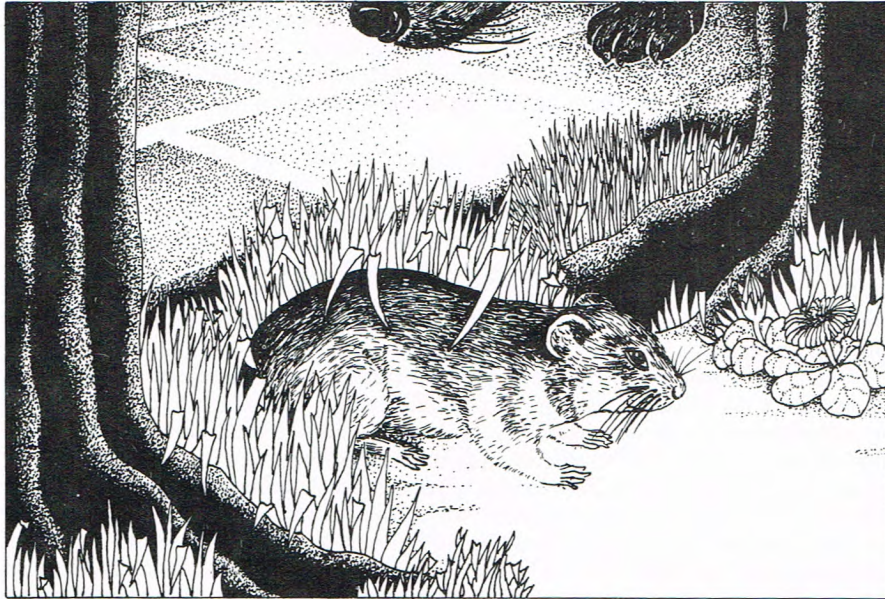
Eindelijk, de lochten gongen uut. "Now za'k nog even waachten en dan moe'k mar es perberen da'k hieruut komme. Eerst mar goed eten, dan he'k dat mar binnen." Slaodblatties gaf hi'j niet vule omme, mar et mos d'r now mar in. "Zo, dat he'k aachter de knopen. Now de knabbelties nog." Hi'j propte alles naor binnen. Zien maege was hatstikke vol en zien wangen zo rond as een balle. "Now kan 'k wel even veuruut," docht hi'j bi'j himzels. Hi'j was wel een betien zenewaachtig. "Zo'k d'r now wel goed an doen? Now niet zeuren, Jochem," zee hi'j tegen himzels, "a'k now boven op dat rad springe en dan over de raand, dan bin 'k an de aandere kaante." Hi'j sprong op 't rad en... boem, daor lag hi'j. Et rad sleug deur. "Jochem, now moej' de moed niet vot-en-daodelik opgeven." Hi'j perbeerde et weer... mislokt. Nog een keer en... hoepla, hi'j was d'r over. "Mien koppien dot wel wat zeer van de hadde vloer," docht hi'j. "Ik zal d'r straks wel een dikke bulte op hebben. En now mar wieder." Hi'j trippelde de kaemer uut, deur de deure die op een kiere ston, deur de gang en naor de veurdeure. Mar och, die zat dichte. "Dat ha'k ok wel bedaanen kund, doezerd da'k bin." Schuddekoppende gong hi'j weeromme, deur de keuken, mar die deure zat ok dichte. Now, daor zat Jochem. Was dit now al et aende van zien wereldreize? D'r zit niks aandere op as te waachten, totdat d'r iene van bedde komt en de buterdeure eupen zet. De hond wodde d'r morgens altied eerst uut laoten. Hi'j beredderde himzels. Meerstal is de baos van et spul d'r et eerste of. Hi'j gaot dan drekt weer naor boven om him te wasken. "In die tied kan ik mooi naor buten," docht Jochem. "A'k gelok hebbe moet Blacky poepen, dat dan zal hi'j wel niet op mi'j letten. Now, we moe'n et beste d'r mar van hopen. Ik zal now eerst es perberen te slaopen, want dat he'k morgen niet an tied."

Doe Jochem zien kleine ogies weer eupen dee, begon et al lochtig te wodden. "Hoe laete zol et wezen?" docht hi'j. Hi'j hadde wonder boven wonder meraokels goed slaopen. Et was wel niet zo laank as hi'j wend was, mar hi'j kon d'r eerst wel mit toe.

Now, en now mar ofwaachten. Et zol wel niet zo laank meer duren veurdat et grote mement kwam. Hi'j zat stillegies in zien hoekien aachter et fernuus te waachten. Daor was hi'j de veurige aovend henne kreupen en daor konnen ze him niet zien. Inienend heurde hi'j ommeraek vule gerinkel. "De wekker," docht Jochem, "now duurt et niet laank meer." Dat was ok zo. D'r gong een deure eupen en hi'j heurde geschoefel op 'e trappe. Jochem zien hiele liefien trilde van de spanning. "As 't Grietien now mar niet is, want die zol him netuurlik drekt missen." Nee, et was de baos zels. Hi'j kwam deur de keuken en dee de deuren los. Blacky was mitien in alle staoten. Hi'j sprong tegen him op, jammerde en piepte, zien stat vleug him haost van de kont, zo stelde hi'j him an. "Kom op, malle hond, d'r mar gauw uut," zee de man. Now, dat was niet tegen dovemaansoren zegd. Hi'j steuf

naor buten. "En now ik," docht Jochem. Hi'j bleef zitten totdat hi'j weer voetstap-
pen op 'e trappe heurde en doe... d'r uut, over de tegels onder de pollen.

Et was zoas hi'j verwaachtte. Blacky zat te poepen. "Now, en now moe'k
maeken da'k votkomme." Hi'j gong deur de tuun, van pollegien tot pollegien. Doe
kwam hi'j bi'j de hede. "Es even kieken wat die hond dot." Die was intied klaor en
weer naor de aachterdeure lopen. "Ojee, hi'j begint te snoeven." Mit zien grote
neuze schoft hi'j over de tegels richting de tuun. "As hi'j me now mar niet vint,"
docht Jochem, "ik moet maeken da'k vot komme". Hi'j vleug een stok onder de
hede deur en doe an de aandere kaante weer deur een tuun. Opiens ston hi'j veur
een sloot. "Wat is dit now weer," docht hi'j, "allemaole waeter." Hi'j draefde een
aentien bi'j de sloot langes. Et stroompien wodde de hieltied smaller. "A'k een
grote sprong neme, dan kom ik d'r wel over," docht hi'j. Zo zegd, zo daon. Hi'j nam
een anloop, sprong en... ploons, nog krek mit et aachteraende in 't waeter. "Brrr,
dat is wel even koold, mar afijn ik bin d'r over." In de veerte heurde hi'j Blacky
blaffen. "Hi'j het et ontdekt, mar hi'j kan mi'j now vaast niet meer vienen." Jochem
toffelde veerder. Et was now allemaol hoog grös. Zo now en dan mos hi'j even
staon blieven om de bloempies te bekieken. Dat hadde hi'j now op 't laest wel an
tied. Ze weren prachtig en reuken ok zo lekker.

Hi'j hadde al een mooi schoffien lopen. Nog de hieltied was 't allemaole greide. "Waar zo'k now toch aenlik wezen?" docht hi'j een betien bange. Zien voeties begonnen ok al wat zeer te doen en zo now en dan speulde zien maege op. "Ik kan mi'j hier niet even daele geven, want dat he'k niet an tied. Hier is trouwens ok gien beddegien veur mi'j en ie moe'n je stille hollen, maege, want d'r staot hier nargens een bakkien mit knabbels. Zels niet van die vieze slaodblatties." Al dromende stapte hi'j veerder. D'r zol toch strakkies wel es wat aanders kommen? Of zol et buten allemaole grös wezen? "Nee," docht Jochem, "grif niet."

Inienend wodde et lochtiger om him henne. Et leek krek of et grös kotter wodde. Overal stonnen mooie, witte koebloempies te bluuien. Mar wat was dat now? Dat iene bloempien hong hielemaole schieve. In zien gele hattien zat een dik biest. Zol dat now een bi'je wezen? Van poere verbaozing vul zien kleine snutien los. "Oohh," zee hi'j zachies. De dikke bi'je heurde et. "Zzzz..., wat zeej' daore?" Hi'j keek zo gemien naor Jochem. "Uhh, niks, niks, mar ik vun jow zo mooi." "Zzzz, zzzz," zoemde de bi'je en kreeg d'r rooie blossies van op 'e wangen. "Wie bin ie aenlik... zzzz...?" "Ik bin Jochem en ieje dan?" "Hi hi hi... zzzz... ik hiete van Liesje en ik hebbe mien boekien krek vol hunnig zeugen." "Ik hebbe ok honger," zee Jochem, "mar ik moet eerst nog een hiel aende lopen. Is et hier allien mar overal grös en bloempies?" "Welnee," giechelde Liesje, "zzzz... ie kommen straks in de bos. Daor bin allemaole grote bomen en strukies." "En gien bloempies?" wol Jochem weten. "Zzzz..., jaowel, mar niet zovule as hier, zzzz..." "Ik moet now weer wieder heur, misschien kom ik jow nog wel es tegen," zee Jochem. Liesje keek 'm nog wat schieve an en docht: "Jochem, wat een nuvere naeme. Wat zol hi'j hier toch te zuken hebben?" Ze zee: "Misschien wel... zzzz... Now tot kiekies," en vleug vot, hiel hoge de locht in. "Hui," zee Jochem. Mit waezige ogies keek hi'j heur nao, wat hadde zi'j toch een mooi jassien an, geel mit brune strepen. Et leek him zo zaachte.

"Now, veuruut jong, eers koj' nooit argens," zee hi'j tegen himzels. Hi'j stapte moedig veerder. Et grös wodde al kotter en kotter en Jochem kon now ok wat veerder kieken. As hi'j op 'e achterpoties staon gong, dan kon hi'j verempeld in de veerte hiele hoge bomen zien. Dat mos de bos wezen waor Liesje et over hadde. "Goh, wat mooi, hoe zal et d'r daore van binnen uutzien en zollen d'r ok ere biesten wonen?" Jochem wodde ofgrieselike ni'jsgierig. "A'k now nog es een stief kertiertien toek deurstappe, dan za'k d'r wel haost wezen." Hi'j fluitte zachies een plezierig wiesien.

Inienend docht hi'j: "Hoe zol 't mit Grietien wezen, zol ze goelen?" In gedaachten zag hi'j heur stille bi'j zien bakkien zitten. Misschien hadde ze nog wel ni'je knabbelties veur him daele zet, in de hope dat hi'j weer kommen zol. Zien fluiten was gebeurd. Hi'j vuulde zachies heur haand over zien roggien gaon en zag heur betraonde gezichien. Zonder dat hi'j et zels deur hadde biggelden de traonen him over de wangen. "Hadde hi'j d'r now wel goed an daon om heur zoveul verdriet te doen, omdat hi'j zoneudig de vrijhied hebben wol. Och, misschien vul et ok allemaole wel een betien mit en kocht heur mem heur wel een ni'je hamster in de winkel. Die wil misschien graeg de hiele dag in een bakkien zitten en daor zal

Grietien dan ok wel weer mit ommestrieken. Zol ze him dan ok tuttebollegien numen?" Jochem betraptte himzels d'r op, dat hi'j dat niet goed hebben kon. Hi'j was een betien ofgeunstig. "Now ja, eigen schuld, dikke bult, ie bin zels vot gaon, dan haj' mar blieden moeten."

Inienend heurde hi'j een luud gekrijs vlak boven him. Hi'j schrok him et aepezoer. Wat was dat? Hi'j deuk hielemaole in mekere. Et was een dikke zwatte roeke, wel tien keer zo groot as hi'jzels. Wat zol die now van him willen? "Ka-ka," raosde de roeke, "daor schrok ie lekker van hen? Dan moej' mar niet zo dromen, wat wi'j hier aenlik?" Jochem trilde as een rietien. Hi'j was al bi'j de bos ankommen. In de grote ekkelboom zag hi'j nog een hieleboel van die zwatte geveerten zitten. "Now, zeg es op," raosde de roeke weer, "toe dan, toe dan." De aandere roeken begonnen ok te raozen. Jochem hadde et spoekbenauwd, mischien wol de roeke him wel pakken! Zien ogen keken zo gemien, ze gleensterden him haost uut de kop.

Inienend pakte iene him van achteren beet. "Kom mit," klonk et. Jochem vul op 'e rogge en wodde in een donkere gang sleept en ... boem, daor lag hi'j. "Waor bin ik, wat gebeurt d'r?" Hi'j dee et haost in de broek van benauidens. Alles was donker om him henne. "Ik hebbe jow hier henne scheurd," zee d'r iene. "Waacht, ik zal et locht even an doen." Jochem zag wat schoefelen en rommelen en... ja heur, daor braande een lochien. Een gries feguurtien kwam op him an. Hi'j zat in een groot rond hol. "Hoe hiet ie?" vreug et grieze feguur. "I... ik h... hiete Jochem." "Waoromme deej' zo geveerlik? Woj' je opvreten laoten deur die dikke roeke?" "Nee, ikke niet, ik wus dat niet, mar ik dank je daj' me hulpen hebben." Jochem kreeg staorigan zien zelsvertrouwen weeromme. Et grieze feguur stak een piepe in de braand. Hi'j nam een peer diepe haelen en keek ondertied naor Jochem. De rook kringelde deur et hollegien. "Uche, Uche," hoestte Jochem. "Now, a'k dat zo bekieke, dan bin ie niet vule wend. Eerst laot ie jow haost klein Jan maeken en now moej' koggelen." "Ja, hi'j het geliek," gnees Jochem in himzels, "ie moe'n per slot van reken overal op bedocht wezen, mar et bliekt wel dat ik dat nog lange niet bin." "Hoe hiet ie?" "Ik hiete Nelis, de moes." "Woon ie hier al laank?" "Al jaoren," zee Nelis, "en d'r woont hier vlakbi'j ok nog een stel kiender van mi'j. Mien vrouw is d'r niet meer. Wat kom ie hier aenlik doen?"

Jochem vertelde zien verhael, over zien glaezen bakkien, over Grietien, over zien verlangsten naor de vri'jhied en zien reize. "En wat woj' now dan doen?" zee Nelis, "et duurt niet zo lange meer, dan is et naacht. Neffens mi'j kuj' beter hier blieden, want douk ziej' niks meer buten. Ie weten nog niet half wat veur geveer d'r allemaole wel niet is."

Now, et leek Jochem nog niet iens zoe'n gek idee. "Mar ik hebbe nog gien eten had," zee hi'j. Zien maege begon weer op te speulen. "Och, dat is gien perbleem," zee Nelis, "ik hebbe blatties zat en d'r bin ok nog een peer beukeneuties." De oolde moes spreidde een klietien veur him op 'e grond en zette d'r een bottien op mit van alles wat. "Now moej' dit es even opeten en vertel dan mar wat aj' veerder van plan binnen." "Ik wil vannaacht wel bi'j jow blieden, want ik bin toch wel een betien bange en zo mu as een hond van de lange reize." "Now dat is goed, dan za'k zo even een plakken veur jow maeken."

De oolde moes gong in de weer mit blatties en stokkies mos en in een mum van tied hadde hi'j een mooi beddegien maekt. "En hoe smaekt de maoltied?" "Heerlik," zee Jochem. Zien boekien was weer hielemaole vol en zien wangen stonnen d'r weer mooi rond bi'j. Hi'j was zo mu as een hond, dat hi'j wol now wel slaopen. Gewoonlik was et zien tied bi'j lange nao nog niet. Dan sleup hi'j meest overdag. Et pergramme lag now hielemaol in de hobbel. "Aj' d'r nocht an hebben en willen, za'k jow morgen de omkrieten wel even zien laoten. Dan weej' ongeveer wat d'r zo allemaole te doen is in een groot bos en op wat veur geveren aj' letten moeten," zee Nelis. Now, daar hadde Jochem wel oren naor. Nao nog een piepvol praot te hebben gong Jochem toch mar op bedde. "Ie hebben geliek," zee Nelis, "dan bi'j' morgen weer fit."

De ere morgen was Jochem al vroeg uut de veren, Nelis zat languut in een hoekien te lezen. De rook kringelde alweer dapper uut zien piepe. "Morgen Nelis," zee Jochem. "Morgen, ie bin niet laete," antwoordde Nelis. "Nee, dat bin 'k ok niet, heb ie de slaop ok al uut?" "Ik doe vanmiddag wel even een tukkien. Een oolde moes hoeft niet zoveule meer te slaopen en daorbi'j, et is zunde van de tied." "Ja, misschien hej' wel geliek, Nelis, mar ik moet op 'e tied mien tukkien doen, anders vuul ik mi'j gien hamster geliek." "Now, zuwwe mar op 'e reize, dan kuwwe

onderwegens wel wat vas eten veur oonszels zuken," stelde de moes veur. Jochem vun et best, en zo kwam et dat ze tegere op pad gongen. Ze kreupen eerst deur een gang, doe kwam d'r een deure van takkies mit grössies en daor weren ze buten.

Et locht dee Jochem zeer an de ogen, et was binnen ok zo donker. "Hoe laete zol 't wezen, Nelis?" "Now, an de zonne te zien een ure of zesse, we bin op 'e tied." Iederiene was al in rep en roer. Overal koj' fluiten, zingen, risselen en flodderen heuren. "Wat is iederiene hier toch drok," zee Jochem. "Ja jong, aj' wat willen, dan moej' je d'r vroeg bi'j geven. Et spreekwoord zegt ommes: Morgens laete, de hiele dag laete." "Ja," docht Jochem, "hi'j het geliek."

Nelis was een stoere oolde moes, die wus wat as hi'j wol, hi'j was slim wies, mar dat kwam netuurlik ok deur zien leeftied. "Now moej' goed opletten, Jochem, en om jow henne kieken, aandere weej' d'r strakkies niks meer van." Nelis leup al praotende veurop en Jochem d'r achteran. Et was hier mooi in de bos. De bomen weren hiel hoge en groot. Overal gruuden bloemen en mossen, d'r lag een hiele protte blad op 'e grond. Et risselde aj' d'r deur henne leupen. Daor moj' goed veur oppassen want alleman kon je heuren, ok die, die je graeg heuren wollen! Nelis groette zo hier en daor een peer biesten, hi'j kende iederiene.

Bi'j een grote boom hul hi'j stille. "Hier onder disse boom ligt een bulte neuties. We moe'n mar even zuken, dan hebben we zo wat te eten." Jochem was d'r bliede van, want zien maege rammelde al weer ommeraek. Ze scheuven hier en daor wat blatties an de kaante en zochten mooie dikke beukeneuties. Al gauw hadden ze een hiel staepeltien. "Ik wete niet hoe 'n honger as ie hebben, Jochem, mar om mi'j hebben we now wel genog," zee Nelis. Et was Jochem best. Tegere gongen ze op een zaacht stokkien mos zitten en begonnen te knabbelen. "Hoe smaeken ze, Jochem? Dit bin ie netuurlik niet wend te eten." "Now, ik vien et mar wat lekker, heur, daor kan gien slaodblattien tegen op," zee Jochem. Inienend vuulde hi'j wat prikken. Et duurde even en daor prikte et weer percies in zien zitvlak. Jochem sprong as de duvel omhogens. "Wat hej'?" vreug Nelis. "Ik wete et niet, mar d'r prikte mi'j wat in 't achterste."

Veurzichtig trok Jochem zien stoeltien an de kaante en keek es goed, mar hi'j zag niks. Hi'j beug nog een betien veerder veurover en... bats, daor kreeg hi'j een vluttien waeter in 't gezicht. Hi'j schrok him een hoetien. "Wat bin ie veur een mal ding, hoe krieg ie et in jow heufd om vlak veur mien deure zitten te gaon. We hebben niet allemaole zoveul tied as ie hebben. Gao es even an de kaante." Jochem ston stief van de schrik en Nelis ruulde haost van zien stoel van et lachen. Veur Jochem ston een rood mieghummeltien, mit een klein brillegien op 'e neuze. "Och, vrommesien, ie moe'n jow niet zo opwienen, we hadden jow deure hielemaole niet zien," zee Nelis. "Now, mooie heren bin jim, wat kommen jim hier aenlik doen?" vreug ze. "Jochem is hier ni'j," antwoordde Nelis, "ik laot him de omgeving een betien zien." We hadden nog gien eten had, daaromme zitten we hier." "Ja, zo is 't," zee Jochem, "ik bin van plan om hier in disse grote bos wonen te gaon. Misschien kommen we onderwegens wel een plakkien tegen, waor as ik ok zoe'n hollegien maeken kan as Nelis." Et mieghummelvrommesien keek him es schieve an. "Misschien weet ik wel wat," zee ze wat bedochtzem, want ie wussen vanzels nooit wat veur vleis aj' in de kupe hadden. Ze kende Nelis, de moes, dan wel al jaoren, mar ja ie mossen soms toch oppassen. "O ja," zee Nelis, die wel zag dat ze

et niet hielemaol vertrouwde, "ie hoeven niet bange te wezen veur Jochem, hi'j is mar een doodgewoon biesien krek as ieje en ikke, mar hi'j komt uut meenske-laand. Hi'j zag et daor niet meer zo zitten en daoromme is hi'j hier henne reisd." "Now, dan zal 't wel gien kwaod kunnen," zee de vrouw en ze begon heur verhael.

Ze vertelde over Jakobus, dat kleine, drieste knienegien, Nelis zol him wel kennen. Jakobus waogde vaeke van alles en vusen te vule, en dat was gister ok weer et geval. D'r weren jaegers in de bos, die scheuten mit van die grote iezeren dingen. Iederiene wus dan, daj' zo gauw meugelik maeken mossen daj' thuus kwammen, mar Jakobus niet. Die mos vanzels eerst even kieken wat d'r gebeurde. Hi'j zat aachter de oolde iek, op et eupen veltien te loeren. Inienend scheut d'r aachter him een hond uut de struken. Jakobus schrok him wild en zo hadde as hi'j kon vleug hi'j vot. De hond steuf aachter him an en inienend... bats, een dikke knal en daor lag Jakobus. Hi'j was anscheuten. De grote hond snuffelde even, pakte him in de bek en brocht him naor de man mit dat grote iezer. De man hadde de hond aaid en streken. Jakobus lag d'r as een moesien zo stille bi'j. De man pakte een touwgien, kneupte dat om zien poties en slingerde Jakobus over de schoolder. Hi'j was dood. "Et was misschien wel een klein betien zien eigen schuld, mar zo hadde et toch niet hoefd," zee et vrommesien. Dikke traonen biggelden over heur rooie waangies. "Och heden," zee Nelis, "daor ha'k nog niks van heurd." Ze weren d'r hielemaole stille van.

Doe et mieghummeltien heur traonen weer wat ofdreugd hadde, zee ze: "Misschien kan Jochem wel in Jakobus zien hollegien wonen." Now, dat leek heur wel een goed idee. "We gaon d'r vot-en-daolik kieken," zee Nelis. Ze daankten et vrommesien hattelik en leupen et pattien of. "Wat donkt jow, liekt et je wel wat toe?" "Ja, dat wel," zee Jochem, "mar et begroot me toch wel alderheiselikst om Jakobus." "Daor hej' geliek an," zee Nelis.

Et duurde niet laank veurd dat ze bi'j Jakobus zien hol weren, et lag d'r allemaole een betien verlaoten bi'j. Ze deden veurzichtig de deure eupen en gongen d'r in. Et was krek zoas bi'j Nelis, alliend een betien groter. Deur een donkere gang kwammen ze in de kaemer. Bi'j een klein taofeltien zat een bruun biest, hi'j hadde traonen in de ogen. "Wat willen jim?" vreug hi'j. "Dag Pake," zee Nelis, "dit is Jochem, mien kammeraod." Hi'j vertelde wat hi'j over Jakobus heurd hadde. "We dochten doe bi'j oonszels, misschien mag Jochem hier now wel wonen. Jow bin Jakobus zien pake en moe'n et netuurlik wel goed vienen." De oolde knien keek es naor Jochem. "Hoe bin ie hier verzeild raekt, jong?" Jochem vertelde opni'j zien verhael over Grietien, over et bakkien en over zien reize. "Now, ik vien dat mar moedig," zee Pake. Ze praotten nog wat over koegies en kalfies en opa besleut dat Jochem mar blieden mos. "Ik vien et ok wel mooi," zee Pake, "dan he'k weer een buurman, mar ik hope wel daj' wat veurzichtiger binnen. Jakobus het een protte wark had van zien huus en et is ok zunde dat et leeg staot." Oolde Pake zien gezicht klaorde zuver op. Nelis hadde ondertussen zien piepe stopt en begon te dampen. Pake vertelde nog een posien over Jakobus en over himzels. Doe gong hi'j weer

naor zien eigen stee. "Ik kom morgen wel es even bi'j jow kieken, Jochem. Aj' je niet redden kunnen dan moej' me mar even roepen." Jochem daankte him nog een keer en zee dat hi'j verschrikkelik bliede was. "Now Jochem, ik gao ok een posien op huus an, et is al niet zo vroeg meer, dan kan 'k straks nog even slaopen." "Ja, dat is goed, Nelis," zee Jochem. "Ik wete niet hoe ik jow daanken kan. Hej' nocht om vanaovend even langes te kommen, dan za'k wat lekkers zuken." "Best, mar dan gao 'k now vot, enne... laot dat daanken mar zitten, zo'k zo zeggen. Now, de groeten en doe wel veurzichtig heur."

Now, daor zat Jochem dan, alliend in zien ni'je huus. Hi'j keek es om him henne. "Et is hier wel mooi," docht hi'j, "et bedde staot daor ok verleidelik te kieken. Kom, ik gao even liggen, dan za'k straks es even wat lekkere blatties zuken."

Doe hi'j daor zolag, docht hi'j weer an Grietien, an heur knuffelen, an de lange reize en hoe vrundelik ze hier veur him weren en an Jakobus. Hi'j hadde traonen in zien ogies. "Mar ien ding staot vaaste," zee hi'j tegen himzels, "et is de muite weerd west, ik wil hier graeg blieven en mien leven opbouwen. Ik wor hier vaast en zeker nog gelokkiger as da'k now al bin." En zo daenkende en dromende vul Jochem op zien ni'je bedde in een diepe slaop.

(tekenings: Sietske A. Bloemhoff)

Klaas Knillis' Hofstra

maegies

as ze zels
de draank mitnemen
as ze op vesite kommen
wiels daj' ze verwaachten
verwaacht dan veerder
mar niks meer

Klaas Knillis' Hofstra

zinnig

onzin
het seins
ok zin

Oene Bult

Stelling

Stelling het een hiel schoft niet schreven. Dat hadde zo zien reden. Zoas haost alles wat daon of naolaoten wodt wel zien achtergrond het. Et zol goed wezen, donkt Stelling, as meensken dat es wat vaeker bedochten. Eerst es perberen an de weet te kommen waaromme iene een ofspraoke niet naokomt, of een aander al te krebentig optredet. Ok meenselik haandelen is vaeke een kwessie van oorzaeke en gevolg. Mar lao'we et daor now veerder niet over hebben, et is algemien wel bekend, mar meugelik wodt d'r te min an docht en staon we mit (ver-)oordielen mar al te vlot klaor.

As alle goeie dingen uut drieje bestaon, bestaon veur Stelling alle minne dingen ok vaeke uut drieje. Een ongemak komt zelden alliend, vaeke as een spannegien en veur Stelling vaeke in "triplo" neffens zien ervering. En bi'j aanderen ok wel. Nuum mar een ziekte, een scheidung en ontslag. As d'r iene stien los komt volgen d'r pattietoeren meer. Zo is et Stelling wat zien schrieveri'je anbelangt ok gaon. De kraante, waor hi'j wekeliks zien schieve-schrieffien in schreef, mos opni'j odderd wodden en doe vul et Stellingwarver hoekien buten de boot. Et Fries niet vanzels, want de heufdredakteur was een "fryksinnige", mar veur et Stellingwarfs hadden de lezeressen te min belangstelling neffens him, al weren de stokkies van Stelling best goed genoeg. Zo gaot dat in et leven wel vaeker; eerst een vere in de kont stikken en dan een schop nao geven. Alles mag dan wennen, zeggen ze, mar an zokke minne dingen went Stelling niet graeg (en daenkt d'r bi'j dat zoks ok nog wel es een financiële achtergrond hebben kan, mar as zoks d'r niet bi'j zegd wodt is dat muuilik te bewiezen). In alle gevallen, Stelling was de ruimte in de kraante veur zien wekelikse schieve-schrieffien kwiet en dan mis ie naost je traktement ok de drok daj' wel wat doen moeten. En naost ingevings schient zwieten toch ok wel te warken. Iene die toch al een protte dot kan d'r vaeke nog wel wat bi'j hebben, en iene die (haost) niks dot is et minste en geringste nog wel es tevule.

De twiede reden waaromme Stelling een schoft laank niet meer schreven het, hadde mit de eerste te maeken. Kot veur zien ontslag gong et kraantebedrief over tot et gebruik van komputers in stee van de oolde schriefmesienen en wat zoks om de hakken hadde, daor zol Stelling een tiedschrift vol over schrieven kunnen. Misschien dot hi'j dat ok nog wel es. Van de iene tekstverwarker (versie 3.1) naor de aandere en betere (versie 5.2). Mar ie moe'n et allemaole wel bi'jfietsen kunnen. Van et iene systeem (Basic-logo) naor et aandere, ni'jer en beter (Cobol-Super, ok wel ofkot as COSUP). Van de iene mesiene (ISM-plus), naor de aandere mit nog groter kloksnelhied (TOYO-great, ok wel ofkot mit TOGR). En in die wereld mit "floppys", "interfaces", "diskdrivers", "monochrome monitors" en "laserprinters" koj' mit et Stellingwarfs inderdaod niet zo veer. Trouwens mit et Fries en et Nederlaans ok niet. Komputers bin warkloosmaekende, Ingels imperialistische kringen van dingen. En al kun ze nog zoveule, iene virus is voldoende om een hiel bedrief stille te leggen. (De Schrieversronte, die naor verluded ok al op disse mederne weg zit, is hierbi'j waarschouwd; dit kan best es de laeste *Ovend*

wezen die zo drokt wodt as hi'j de laeste jaoren veur oons ligt. Dan komt hi'j weer op 'e oolde stencilmesiene, krek as krapan twintig jaor leden de nommers iene tot tiene. We gaon veuruut naor vroeger, zuwwe mar optimistisch zeggen.)

De dadde reden waaromme as Stelling de laeste tied niet meer schreven het is vanwege een ongemak dat him andaon is en waaromme hi'j in et ziekenhuus telane kwam en now nog de gevolgen van ondervint. Zo slim, dat hi'j now nog niet alliend mit een pertij'j onbetaelde doktersrekens zit (de weg via et Autofoons is een hiele lange), mar onder eren ok nog mit een kepotte neuze en een pat van de hassens die wat in de warre liggen, al ziej' d'r an de buterkaante gelokkig niet vule van. Dat maekt et nog wel es wat muuliker, want veur omstaanders liekt alles gewoon en dat is et niet. De dokters hebben d'r ok meer wark van as van een zichtber kepot bien of een breuken aarm. Et gekke is (of misschien ok niet) dat Stelling daor nog niet over schrievan kan en grif niet zonder fouten te maeken. Een oolde Griekse dichter het wel es zegd, dat een gedicht de alderindividuuelste expressie van een alderindividuuelste impressie is. Mar Stelling het daor zo zien twiefels bi'j. Mar misschien komt dat nog wel. Die expressie bedoel ik. Dan vernemen jim d'r wel meer van. "IJs en weder dienende". Zoas mit alles. Of, zoas de christeliken zeggen: D(eo) V(olente). Of, zoas Stelling zels zegt: tot lezens.

De laeste daans

mag ik disse
laeste daans
van jow
disse
laeste daans
daans ik
mit jow

vergeet de buren
vergeet de tied
daans mit mi'j
de naacht deur
naor et aende-
loze

mag ik disse
laeste daans
van jow
disse
laeste daans
daans ik
mit jow

zonder angst
zonder last
zonder plicht
zonder pak
de naacht deur
naor et
aende

mag ik disse
alderlaeste daans
disse
laeste daans
daans ik
mit jow

zonder angst
zonder last
zonder plicht
zonder pak
veurdad de wereld
uut mekeer knalt
disse disco
votspattert

tekst: David Bowie
vertaeling: Oene Bult

Teije

Een leeg bos

zeuven gedichten

lopende
mit slepende voeten
deur een dik pak blaeden
een hiel bos vol
kaele bomen

ien risselend blattien
de bos is leeg
meensken en biesten
bin votkreupen
nusseld op een waarm plakkien

ien risselend blattien

en ik

aachter in et park

ienzem
op een baankien
aachter in et park
daenkende an vrogger
an de kolekachel in november
de gelokkige mementen
weeromme uut et ziekenhuus
sunderklaosaovend
de eerste verliefdheden
een plak om vot te kroepen
et nust
om naor weeromme te vliegen

ienzem waachtende
op een waarme blik
waachtende op wat vertrouwds
op wie wet wat
ienzem
verkluumd
op een baankien
aachter in et park

et kefé

nao jaoren
op een aovend
ik kiek stiekem om de hoeke
loop langzeman naor binnen
hier en daor
klinkt hoi of hui
een haand omhogens
bestelle veurzichtig
een pilsien
eerst bi'jpraoten
al rap mal praot
tegen slutingstied
is et as vanoolds
de laeste klaant
een stok in de kraege

mien vaort

nao schoeletied
rap naor huus
naor de vaort
veren

allienig
op zuuk
naor jow geheimen
van "Klein Grunningen"
tot an de "Tolhekken"

ik kende jow
elke ondiepte, elk nust
elk plakkien
de schippen...
daor gruuide snorkeblad, de paampelduker
moeras-vergeet-mi'j-niet

jaoren weren wi'j saemen
wi'j bin veraanderd
ik veer vot
ie op 't oolde stee
zelden nog zien wi'j mekeer

zi'j hebben jow slim te pakken had
ofgrieselike betonnen ranen
rechte taluds
waor as somstieden
een turfroute-botien langes jakkert
vot plaanten, vot geheimen

ha'k beter op jow passen moeten?

tegere

twie spraankelende bekies
stromen saemen
een nij pad schoerende
in rotsen
rulende deur et zaand

stromen saemen
de hieltened starker woddende
naor de zee
van iewige
volmaekthied

ik wol wat zekerhied
stippelde de reize uut
kocht een kaartien
intercity, eerste klasse
stapte in de trein
ree deur et leven
in raozende vaort
van A naor B
bij ongelok kwam 'k
in de stoptrein
vot-en-daolik
weer uutstapt
op een klein stationnegien
ienzem in de koolde regen
kwam ik doe
mi'jzels weer tegen

veur L

veurjaor
noflike waarmte
kracht
ni'je loten gruuien
tot an de koolde
altieten
wodt et koold
altieten
wodt et veurjaor
nao de koolde
veurjaor

Jan en Maria de populairste naemen in 1989

Drie jaor achter mekaander, van 1985 t/m 1987 weren de naemen Jan en Maria de populairste naemen in Stellingwarf. Die naemen wodden et meerste deur de oolden an de kiender geven. En doe wodde Maria in 1988 inienend verdrongen deur Sandra. In de eerste *Ovend* van 1989 vreug ik me of of Sandra een iendagsvliegien wezen zol. Ik kan now volmondig van ja zeggen op die vraoge. In 1989 wodde de naeme Sandra mar iene keer geven. In 1989 was et weer as vanoolds dus. Jan en Maria stakken mit kop en schoolders boven de aandere naemen uut.

Vuuf jaor laank he'k dit onderzuuk naor de veurnaemen daon an de haand van de burgerlike staand-rebrieken in de *Stellingwarf* en de *Ni'je Ooststellingwarver*. Dat was in feite dus bi'j lange nao niet volledig. Ie kriegen op die maniere alliend mar de kiender die in Stellingwarf geboren wodden. Thuus dus. Mar een protte poppen wo'n in et ziekenhuus geboren. Vandaor da'k mien pluzeri'jen in et zesde jaor van onderzuuk (1989) uutbreided hebbe mit de Stellingwarver kiender uut de burgerlike staand van de gemienten Et Vene en Smalingerlaand in de *Liwwadde Kraante*. De kleine Stellingwarverties die in de ziekenhuzen van Et Vene en Drachten geboren binnen, bin now dus ok mitteld. Veerweg de meerste Stellingwarver kiender he'k now wel te pakken donkt me, al zullen d'r grif ok goenend op 'e wereld kommen in de ziekenhuzen van Meppel en Assen.

Alle veurnaemen die een kiend krigt he'k zoas gewoonlik weer mitteld en mit mekeer he'k op disse wieze 742 naemen neteerd: 387 jongesnaemen en 355 maegiesnaemen. Meer as twee keer zovule as in 1988. Daor bliekt al uut hoevule kiender d'r vandaegede-dag in et ziekenhuus geboren wodden.

De letters V en Z leverden hielemaole gien naemen op. De letter O alliend jongesnaemen en de letters Q,U en X alliend maegiesnaemen.

Van de 10 toppers bi'j de jongen kwammen d'r 6 ok in de top van 1988 veur: Jan, Hendrik, Johannes, Willem, Johan en René. Bi'j de maegies blijft et wisselender. Vuuf maegiesnaemen uut de topliste van 1989 wodden ok in 1988 nuumd: Maria, Rianne, Elisabeth, Hendrika en Jildou/Jildau.

Hieronder dan et lissien over 1989. Tussen haokies et tal keren dat de naeme eventueel in 1988 geven wodde, as hi'j doe ok bi'j de toppers heurde.

maegiesnaemen:

Maria	10 (2)
Rianne	5 (2)
Anna	4
Aaltje	4
Boukje/Baukje	4
Chantal	4
Elisabeth	4 (2)

jongesnaemen:

Jan	19 (7)
Hendrik	12 (3)
Johannes	8 (3)
Willem	8 (5)
Gerard	7
Johan	7 (4)
Marc/Mark	6

Esther 4
Hendrika 4 (2)
Hilde 4
Johanna 4
Jildou/Jildau 4 (2)

Cornelis/Kornelis 5
Jacob/Jakob 5
René 5 (3)

Hoe as de naemgeving in 1990 gaon is, dat lezen jim in de eerste *Ovend* van ankem jaor.

Jan van Overtjonger

Interlaken

Mit de rogge
naor luxe hotels
en dure winkels
vol vlukende kitsch
zie 'k de scharpe lijnen
van Mönch en Jungfrau:
sni'j, schaad en sni'j
onder een blauwer
as blauwe locht.
Et stille begin en aende
van mien vekaansie
en d'r tussenin
de waarmte van meensken
om me henne.

Column

Stellingwarvers bin nogal nochteren. We staon nooit echt mit de neuze veuran, we holen oons et liefste mar een betien ofziedig en kieken de katte et liefste eerst mar wat uut de boom. En we praoten aanderen ok niet naor de mond. Now meugen dat op et eerste gezichte allemaole best wel pluspunten wezen, ie kommen d'r niet vule veerder mit in de wereld. En we moe'n eins al veerder mit de Stellingwarven. We moe'n hogerop. De wereld moet weten dat de Stellingwarven d'r binnen. En daaromme moe'n we oons heuren laoten. Vier minuten weeks op 'e radio reddten we et niet mit op. We moe'n meer in et ni'js, we moe'n op 'e tillevisie. All over the world. Mar hoe kriej't zowied? Wi'j bin ja zo nochteren, hier gebeurt zo weinig en wi'j zien ok nooit wat butengewoons gebeuren. Aandere volken wel.

Neem die ufo's now. Overal kommen die verhipte dingen zo staorigan daele. Zels in Ruslaand now et daor een betien vri'jer an 't wodden is. Mar niet bi'j oons. Wi'j bin te nochteren. Wi'j kieken niet naor de locht bi'j aovende as d'r ok wat te zien is. Wi'j zitten te doezen bi'j de tillevisiekwis, thermostaot op twintig, bakkien koffie op et bi'jzettaofeltien, kokeskraanze op een paantien. Oe zo huselik. Mar ie kommen d'r gien tree wieder mit in de wereld. De Stellingwarvers moe'n de deure uut bi'j aovende. As d'r ok wat te zien is.

Laot de tillevisiekwis de tillevisiekwis now mar es, de dikke jekker an en de koolde in. Et bakkien koffie en de kokeskraanze moe'n werachies mar even waachten. Ie kriegen d'r toch mar een dikke huid van. En me donkt, d'r bin verempeld belangrieker dingen in de wereld. Ufo's bi'jveurbeeld.

Want wat zol et mooi wezen as hier ok van die vremde ruimtewezens lanen zollen. Stellingwarf in iene klap wereldberoemd. Kraantemeensken die uut de hiele wereld hier op an zetten. Tillevisieploegen uut Amerike en Japan. En dan zie 'k zoe'n verslaggever van CBS daor al staon op 'e Doevekaampe in Berkoop.

"This is Ron Edwards for CBS in Berkoop/Stellingwarf. And this is Klaosien van Bonne." En dan komt Klaosien van Bonne op et scharm, want Klaosien het dus een ufo zien. Et haor in de permenent, een ni'je pliseerok an, want ie moe'n d'r toch een betien kreers op staon. "What have you seen, Klaosien?" En Klaosien vertelt. In 't Stellingwarfs, dat in 't Ingels ondertiteld wodt. "Et was deensdagao- vend," zegt Klaosien. "Ik was naor de plattelaansvrouwluden west en doe 'k weeromme leup naor huus, zag ik inienend een zee van locht. En midden op 'e Doevekaampe laande me daor zoe'n nikkelen geval. Et was krek een groot etersbod." "And you saw men too, Klaosien?" "Yes," zegt Klaosien, want ze het bi'j de plattelaansvrouwluden een cursus Ingels veur beginners volgd. "Yes sir, vier manluden. Ze weren wel drie koppen groter as Bonne. Boomlange kerels. En ze keken me an mit staolblauwe ogen. Ik kon gien tree meer verzetten." "And did they talk, Klaosien?" "Yes man," zegt Klaosien en ze kikt recht in de kamera, krek as Haans Wiegel altied dot. "Yes man, ze praoten in 't Stellingwarfs. Zo geve as kriet." Klaosien tjaantelt nog een schoffien deur en de kamera van CBS lat nog wat sporen van de ufo zien in 't grös van de Doevekaampe.

En dan is 't los vanzels. De hiele wereld wil meer van et Stellingwarfs en de Stel-

lingwarven weten. Wel honderd perfesters uut Japan willen et Stellingwarfs leren en een jaor laeter staon d'r her en der in Stellingwarf grote hotels en de butenlaanse toeristen dobberen in kano's op 'e Lende. We kun eindelijk mitdoen.

Veurlezen veur Omroep Friesland op 9 november 1989.

Groot Hoefblad

Foto: Sietske A. Bloemhoff

